

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs IV. Vtrum hoc nomen persona significet relationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

Defensio.

personam intelligi debere non formaliter ut persona est, sed materialiter sc. secundum perfectionem ipsius essentiae & naturae in qua subsistit persona. *Secundo*, quod existimat personalitatem formaliter abstrahere à perfectione & imperfectione, sicut existimat de relatione formaliter, quae in diuinis constituit personam: quem sensum etiam accepit *Suar. lib. 1. de Trin. c. 1. Tertiò*, quod in secunda ratione dubitandi dixerit sequi personas diuinas distingui perfectissimè. *Qua omnia falso imponuntur Cai.* Nam in primis aperte constat ex resolutione praedicta sumi à nostro Cai. personam formaliter, cum eam accipiat quo ad ea omnia, quae in eius ratione formali clauduntur intrinsecè, siue dicant perfectionem siue abstrahant à perfectione & imperfectione: Nec eadem est ratio de relatione formaliter prout dicit ad etià reale, & de personalitate formaliter sumpta; nam relatio ratione ad formaliter non respicit subiectum in quo est, sed terminum tantum extrinsecum: & ideo non dicitur inherens ut sic, sed assistens: at personalitas formaliter est subsistentia, quae naturam respicit, cui est ratio subsistendi ut ultimum eius complementum; quo fit ut sit perfectio formaliter, & quidem maxima. Et ex his manifestè patet calumniae secundae falsitas; nam personalitas formaliter secundum Cai. dicit maximam perfectionem, quamuis secundum rationem incommunicabilitatis, quae conuenit diuinæ personae ratione proprii ad, quo respicit talem terminum, abstrahat à perfectione & imperfectione. Quod postremo eadem imponitur Cai. de perfectissima distinctione personarum, ex mendoso videtur codice processisse, què fortassis habebat hic expositor; sic enim legendum est: *sequeretur quod in diuinis esset distinctio in perfectissima*, quorum verborum sensum superius expressimus.

Impugnatio sol. 4. al.

Solutio autem Valentiae dicentis absurdum non esse aliquam perfectionem esse in vna persona, ut relatiuè opponitur alteri, & ab ea distinguitur, nec propterea vnam personam alterius perfectione carere, cum habeat illam in essentia: quod satis est (inquit) illi ad perfectionis suae infinitatem, quae ex perfectione etiam essentiae constat. *Hac inquam solutio*, praeterquam quod fuit vberissime superius impugnata in *preced. qu. ar. 2. in special. controuersia*, facile etiam de falsitate conuincitur. Nam relatio, puta paternitas, secundum propriam rationem formalem qua Patrem constituit & distinguit, est perfectio secundum praedicti expositoris sententiam; ergo ita propria est Patris ut non Filij. Probatur sequela; nam alioquin paternitas secundum propriam rationem qua distinguitur à Filio non esset perfectio, sed tantum secundum communem rationem essentiae sibi communem & ceteris in Deo relationibus. Praeterea cum ait vnam personam habere alterius perfectionem in essentia: vel intelligit habere eam in essentia, quatenus essentia includitur intrinsecè in ratione personae & eam includit: vel in essentia sibi se siue absolute. Si primò: ergo vna persona includitur intrinsecè in ratione alterius. Probatur sequela; quia secundum hoc vna persona includeret formale, ac proprium distinctiuum alterius ab ipsa; cum illud sit quaedam perfectio formaliter, quo altera non caret. Si secundò: ergo non habet alterius perfectionem; quoniam in ratione filiationis non includitur essentia secundum omnem rationem relatiuam, puta paternitatis aut spirationis passiuæ, quarum rationes secundum se formaliter includit, sed tantum secundum rationem absolutam.

A Syluester ait personam dici perfectissimam non comparando indiuiduum ad suam speciem, sed comparando indiuiduum, quod est persona, ad alia indiuidua, quae sunt supposita tantum. Quam sententiam sequitur *Suar. loco superius alleg. n. 1.* ex quo deducit obiectionem Caiet. non procedere contra mentem D. Th. ait verò D. Tho. tanquam manifestum supponere ex qu. 3. in Deo esse suppositum, & inde concludere esse etiam in Deo personam; quia illi non deest dignitas naturae, quam persona requirit. *Sed hac interpretatio manifestè pugnat cum textu praesentis articuli*, ubi dicitur personam significare id, quod est perfectissimum in tota natura, sc. subsistens in natura rationali. Qua loquendi forma satis aperte fit comparatio naturae secundum se, ad eandem, quatenus subsistens est; sic enim persona est perfectissimum in tota natura, id est inter omnia, quae possint in natura considerari: quia sc. natura subsistens, quae est ipsamet persona, perfectior est seipsa non subsistente: si verò supponeret S. D. in Deo esse suppositum: cum suppositum in tali natura, sc. diuina sit idem formaliter quod persona, supponeret id quod quaerit. In quaest. verò tertia probauit esse suppositum in Deo stando in materia absolutorum; & quoniam absoluta subsistentia per relationem quali completur: idcirco nihil ibi de nomine personae tractauit, sed in hoc tantum articulo.

C *In resp. ad 1. aduerte Dionys.* restrictè loqui in materia diuinitatis, de qua ait non esse audendum aliquid dicere nec cogitare, praeter ea, quae diuinitus nobis ex sacris eloquijs sunt expressa: nam de reliquis supernaturalibus ad Sacramenta & salutem fidelium, & ad regimen Ecclesiae pertinentibus plurima sunt in sacris litteris haud expressa, quae à Christo & ab Apostolis per sacras traditiones de aure in aurem ad huiusce nostri temporis pastores & Doctores, ac fideles peruenerunt; quae etià ab antiquis patribus fuere diligenter Scripturae commendata. Sed traditiones sunt ideo nuncupatae; quia in sacris & Canonice libris sic Deo disponente non fuere descriptae.

ARTICVLVS IV

Utrum hoc nomen persona significet relationem.

Ad quantum sic proceditur. Videtur, quod hoc nomen, persona, non significet relationem, sed substantiam in diuinis. Dicit enim Augustinus in 7. de Trin. c. 3. Cum dicimus personam patris, non aliud dicimus quam substantiam patris: ad se quippe dicitur persona, non ad filium.

2. Praeterea. Quid quaerit de essentia. Sed sicut dicit Augustinus in eodem loco, cum dicitur: Tres sunt qui testimonium dant in caelo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & quaeritur: Quid tres? respondetur, tres personae. Ergo hoc nomen, persona, significat essentiam.

3. Praeterea. Secundum Philosophum 4. Metaphysicae. Id, quod significatur per nomen, est eius distinctio: sed distinctio personae est rationalis naturae indiuidua substantia, ut dictum est. Ergo hoc nomen, persona, significat substantiam.

4. Praeterea. Persona in hominibus & Angelis non significat relationem, sed aliquid absolutum. Si igitur in Deo significaret relationem, diceretur aquinoce de Deo, & hominibus, & Angelis.

Sed contra est, quod dicit Boetius in lib. de Trin. quod Post. med. omne nomen ad personas pertinet, relationem significat lib. de Trin. cat. Sed nullum nomen magis pertinet ad personam quam hoc nomen persona. ergo hoc nomen, persona, relationem significat.

Respondet. Dicendum, quod circa significatio-
nem huius nominis persona in diuinis, difficultatem
ingerit, quod pluraliter de tribus predicatur prae-
naturam essentialium nominum: neque etiam ad
aliquid dicitur, sicut nomina quae relationem si-
gnificant. Vnde, quibusdam visum est, quod hoc
nomen, persona, simpliciter ex virtute vocabuli, es-
sentiam significet in diuinis, sicut hoc nomen
Deus, & hoc nomen sapiens: Sed propter instan-
tiam hereticorum, est accommodatum ex ordinatio-
ne Concilij, ut possit poni pro relatiuo, & prae-
cipue in plurali, vel cum nomine partitio; Ut cum
dicimus tres personas, vel alia est persona Patris, alia
Filij. In singulari vero potest sumi pro absoluto &
pro relatiuo: sed hac non videtur sufficiens ratio:
quia si hoc nomen persona, ex vi suae significatio-
nis, non habet quod significet nisi essentiam in diui-
nis, ex hoc, quod dictum est tres personas, non fuis-
set haereticorum quietata calumnia: sed maioris ca-
lumniam data esset eis occasio. Et ideo alij dixerunt,
quod hoc nomen persona in diuinis, significat simul es-
sentiam & relationem. Quorum quidam dixerunt,
quod significat essentiam in recto, & relationem in ob-
liquo, quia persona dicitur quasi per se una. Vnde
autem pertinet ad essentiam: quod autem dicitur
per se, implicat relationem oblique. Intellegitur enim
pater per se esse quasi relatione distinctus a filio. Qui-
dam vero dixerunt e conuerso, quod significat relatio-
nem in recto, & essentiam in obliquo, quia in distinctio-
ne persone, natura ponitur in obliquo. & isti propin-
quius ad veritatem accesserunt.

Ad euidentiam igitur huius questionis consideran-
dum est, quod aliquid est de significatione minus com-
munis, quod tamen non est de significatione ma-
gis communis. Rationale enim includitur in signi-
ficatione hominis, quod tamen non est de significatione
animalis. Vnde, aliud est querere de significatione
animalis, & aliud est querere de significatione ani-
malis, quod est homo. Similiter, aliud est querere de
significatione huius nominis persona in communi, &
aliud de significatione persone diuina. Persona enim
in communi significat substantiam indiuiduam ratio-
nalis naturae, ut dictum est*. Indiuiduum autem
est, quod est in se indistinctum, ab alijs vero distinctum.
Persona igitur in quacunque natura significat id,
quod est distinctum in natura illa: sicut in humana
natura significat has carnes, & hac ossa, & hanc
animam, quae sunt principia indiuiduantia hominem;
quae quidem licet non sint de significatione persone,
sunt tamen de significatione persone humanae. Distin-
ctio autem in diuinis non fit nisi per relationes originis,
ut dictum est supra*. Relatio autem in diuinis
non est sicut accidens inherens subiecto: sed est ipsa
diuina essentia. Vnde est subsistens, sicut essentia di-
uina subsistit. Sicut ergo Deitas est Deus, ita paternitas
diuina est Deus Pater, qui est persona diuina. Perso-
na igitur diuina significat relationem ut subsisten-
tem. Et hoc est significare relationem per modum sub-
stantiae, quae est hypostasis subsistens in natura diui-
na, licet subsistens in natura diuina non sit aliud
quam natura diuina. Et secundum hoc verum
est, quod hoc nomen persona significat relationem
in recto, & essentiam in obliquo, non tamen relatio-
nem, in quantum est relatio: sed in quantum signi-
ficatur per modum hypostasis. Similiter etiam signifi-
cat essentiam in recto: & relationem in obliquo, in
quantum essentia idem est quod hypostasis. Hypostasis
autem significatur in diuinis, ut relatione distincta.
Et similiter relatio per modum relationis significata,
caedit in ratione persone in obliquo. Et secundum hoc
etiam dici potest, quod hac significatio huius no-
minis persona, non erat percepta ante haereticorum
calumniam. Vnde non erat in usu hoc nomen perso-

na, nisi sicut unum aliorum absolutorum. Sed postmo-
dum accommodatum est hoc nomen persona ad stan-
dum pro relatiuo ex congruentia suae significationis,
ut scilicet hoc, quod stat pro relatiuo, non solum habeat
ex usu (ut prima opinio dicebat) sed etiam significatione
sua.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc nomen, perso-
na, dicitur ad se, non ad alterum, quia significat rela-
tionem, non per modum relationis, sed per modum sub-
stantiae, quae est hypostasis. Et secundum hoc, Augusti-
nus dicit quod significat essentiam, prout in Deo essentia est i-
dem cum hypostasi, & quia in Deo non differt quod dicitur
& quo est.

Ad secundum dicendum, quod quid quandoque, que-
rit de natura quam significat distinctio, ut cum queri-
tur, quid est homo: & respondetur, animal rationale
mortale. & Quandoque vero querit suppositum, ut cum
queritur, quid natus est in mari: & respondetur, piscis. Et
sic querentibus quid tres, responsum est: tres perso-
nae.

Ad tertium dicendum, quod in intellectu substantiae
indiuiduae, distinctae vel incommunicabilis, intelligitur
in diuinis relatio, ut dictum est*.

Ad quartum dicendum, quod diuersa ratio minus
communis, non facit equiuocationem in magis com-
muni. Licet enim sit alia propria distinctio equi, & asini,
tamen vniuocantur in nomine animalis, quia commu-
nis distinctio animalis conuenit utriusque. Vnde non sequi-
tur, quod licet in significatione persona diuina conti-
neatur relatio, non autem in significatione Angelica
persone vel humanae, quod non persone equiuoce dica-
tur. Licet nec etiam dicatur vniuoce, cum nihil vniuoce
de Deo dici possit, & de creaturis, ut supra ostensum
est*.

Sensus quaesiti.

QVAERITUR & explicatur in hoc articulo
quidditas diuinae persone. In titulo aduer-
te aliud esse querere, quid significet nomen per-
sonae; & aliud quid significet nomen persone di-
uinae; nam primum commune est, & in 1. a. resol-
uitur; secundum autem speciale, quod quaeritur
in praesenti. Ut enim ait S. D. in littera, persona,
& persona diuina se habet sicut animal & homo,
siue sicut genus & species; vnde illae duae dictio-
nes, persona diuina, ponuntur ad circumloquen-
dum incomplexum nomen; sicut si animal bipes
poneretur loco hominis. Est ergo sensus quaesi-
ti: Vtrum hoc nomen persona de Deo dictum si-
gnificet relationem, siue eam significet formaliter
siue materialiter.

Forma Textus.

QVATUOR sunt huius litterae partes praeci-
puae. In prima affertur ratio difficultatis: in
secunda referuntur opiniones, ex quibus prima
reijcitur: in tertia respondetur quaesito vnica
conclusionem: in vltima reducuntur ad bonum
sensum praecitate opiniones.

Duo priora sunt perspicua in textu.

CONCLUSIO est. Persona diuina significat ra-
tionem per modum substantiae, id est, hypostasis in na-
tura diuina. Haec conclusio ex parte subiecti duos
habet terminos. s. persona, diuina. Ex parte vero
praedicati tribus constat partibus, quae illis ver-
bis continentur, relationem, per modum substan-
tiae, & in natura diuina; & quoad singulas decla-
ratur a D. Th. & primo quo ad terminos politos
ex parte subiecti: quoniam aliud est querere
& loqui de significatione persone, & aliud de
significatione persone diuinae. Quod probatur;
quoniam aliquid est de significatione minus co-
munis, quod non est de significatione magis
communi.

Art. 1. huius
1. d. 718.

q. 27. a. 2.
d. 3.
106

16
d. 105. 16

In corp. art.

q. 13. d. 5.

concl.

communis. Nam rationale includitur in significatione nominis, quod tamen non est de significatione animalis. Vnde aliud est quærere de significatione animalis, & aliud est quærere de significatione animalis quod est homo. Deinde manifestat & probat singulas partes in prædicato contentas, quarum prima est relatio. Probat igitur personam diuinam significare relationem. Persona in quacunque natura significat id, quod est distinctum in natura illa: Sed in diuinis distinctio non fit nisi per relationes originis; igitur hoc nomen persona diuina significat relationem originis. Minor patet ex dictis in questionibus præcedentibus. Maior probatur dupliciter: Primo ratione: Persona in communi significat substantiam indiuiduam rationalis naturæ, vt dictum est in primo articulo. Sed indiuiduum est, quod est indistinctum in se, ab alijs autem distinctum; Ergo in quacunque natura persona significat id, quod est distinctum in natura illa. Secundo probatur eadem maior exemplo sic. Persona in natura humana significat has carnes & hæc ossa & hanc animam, quæ sunt principia indiuiduantia hominem; quæ quidem, licet non sint de significatione personæ sunt tamen de significatione personæ humanæ. Secunda pars prædicati erat illa, per modum subsistentiæ. Probatur. Relatio diuina est subsistens sicut essentia diuina; ergo persona diuina significat relationem vt subsistentem. Antecedens probatur dupliciter: primo, quia relatio in diuinis non est sicut accidens inherens subiecto, sed est ipsa diuina essentia, vt diuina essentia est subsistens; ergo etiam relatio. Secundo; quoniam sicut Deitas est Deus, ita paternitas diuina est Deus Pater: at Deus Pater est persona diuina subsistens; ergo etiam relatio quæ est paternitas. Tertia pars continetur illis verbis in natura diuina, quæ declaratur ex differentia diuinæ relationis ab alijs: quia diuina relatio non est accidens inherens subiecto, sicut alia, sed est diuina essentia, & ideo est subsistens sicut essentia diuina subsistit: quibus verbis ait Caiet. excludi tacitam obiectionem.

Vltimò S. Th. reducit ad bonum sensum prædictas tres opiniones; Vide litteram & Caietanum.

Expositio Textus.

OBSERVANDUM est primò propositionem illam D. Th. Aliquid est de significatione minus communis, quod non est de significatione magis communis, intelligendam esse de significatione explicita: sicut homo significat animal rationale explicitè, animal autem non significat hominem aut rationale explicitè, sed tantum implicitè; nam omne superius dicat totum id, quod est de ratione inferioris; alioquin de illo non prædicaretur; Cui autem illud non dicat explicitè (Nam in diffinitione animalis non ponitur homo) relinquatur vt dicat implicitè.

Secundo aduerte longè diuerso modo significari nomine hominis, rationale, quàm hæc carnes, & hæc ossa significantur nomine personæ humanæ; homo namque non explicitè tantum, sed etiam formaliter includit & significat rationale; persona verò humana licet includat has carnes & hæc ossa, non tamen vt formaliter significata.

Dub. sol.

Tertio Nota D. Tho. hic non soluere motuum secundæ opinionis, quod scilicet persona dicitur quasi per se vna &c. cui tamen satisfacit in 1. dicens personam dici per se vnā ab vnitāte personæ, quæ est ex proprietate, non autē ab vnitāte

A essentiæ vt supponit & significat illa opinio secunda; & quia S. D. opinionem hanc ad bonum sensum reduxit, admittit etiam illa nominis etymologia; ideo non necesse fuit ea vt responsione, quam in primo senten. adhibuerat.

Mouet hic dubitationem Zumellus ad finem suæ disputationis de conciliatione secundæ & tertie opinionis, quæ ex ipsis litteræ verbis facillimè soluitur, ac proinde gratis in ea dissoluenda laborat & lectoris mentem inutiliter occupat.

CONTROVERSIA VNICA.

B An persona diuina significet relationem formaliter an materialiter tantum?

NOVEM refert A. noster D. antiquorum Theologorum de proposita dubitatione sententias, collectis simul eius doctrinæ diuersis locis, in quibus de hac agit materia, nimirum in 1. dist. 23. a. 3. & 26. a. 1. & de potentia q. 9. a. 4. vt hic etiam adnotarunt Torres & Zumell. Ex posterioribus autem Dur. in 1. dist. 23. q. 1. docet hoc nomen persona de formali significare in concreto quandam secundam intentionem: supponere verò pro indiuiduis constitutis ex proprietatibus personalibus; quam sententiam sequitur Torres super hoc a.

Secunda sententia Scoti est in 1. dist. 23. & 25. dicentis nomen persona significare de formali in concreto incommunicabile naturæ rationalis, & supponere pro rebus realibus, quibus conuenit incommunicabilitas, quæ dicit negationem communicationis; & ideo nomen personæ significat formaliter negationem. Opinionem hanc sequitur Molina diff. 2. & approbat Torres in fine Comment. huius a. Eam latè confutat Cai. in 3. p. q. 3. a. 2. & alij; sed Rada controu. 22. explicans sententiam Scoti, trahit eum in sententiam D. Thom. quamuis nonnulla ibi ponat eius doctrinæ repugnantia.

D Inter Thomistas autem & alios etiam expostores D. Tho. magna est concertatio de mente D. Tho. in hoc articulo; Nam Caietanus duo dicit: Primum est D. Th. in q. de Potentia, q. 8. a. 4. docuisse personam diuinam significare relationem, non formaliter, sed materialiter: Secundum est, hic alius S. D. attigisse propriam rationem subiecti id est personæ diuinæ; & affirmare diuinam personam non solum materialiter sed etiam formaliter relationem includere, non tamen determinatè paternitatem aut filiationem. Sententiam seu interpretationem hanc Caiet. sequuntur Bannes, Zumell, Molina, Valentia & Ripa.

Sed oppositam sententiam nimirum D. Tho. idem vtrobique docuisse tenent Capr. in 1. dist. 25. q. 1. Auētor tabulæ aureæ in verbo persona num. 21. vbi notat personam significare relationem per modum substantiæ, & allegat vtrumque locum & alia plura, nulla ibi denotata apparenti contrarietate. Sequuntur eandem opinionem Sylu. Iauell. Torr. Vafq. Suar. de Trin. lib. 7. c. vlt. & Rada: inter quos tamen est dissensio de modo sue qualitate significationis. Nam Capreolus, Syluest. & Torres affirmant de mente D. Thomæ personam significare relationem materialiter tantum: Iauellus autem, Vafq. Suar. & Rada dicunt sub vna consideratione personam diuinam significare relationem formaliter, sub alia verò materialiter: cum quibus & tandem conuenit Zum.

Sciam Con-
trouerfia.

Quaestio hæc supponit nomen *persona* ac præsertim diuina significare aliquid reale posituum supponit præterea nomen *persona* aliquo modo significare relationem; alioquin non posset pluraliter de tribus prædicari. Quarit autem, num illud reale posituum quod nomine *persona diuina* significatur formaliter sit relatiuum an absolutum? Nam de significato huius nominis *persona*, quatenus communissimum est, an sit formaliter posituum aut negatiuum, reale aut rationis, disputabitur infra cum Scot. Dur. & alijs qu. seq. a. vlt.

Resolatio:

Nomen *persona diuina* significare relationem quodammodo formaliter, & quodammodo materialiter.

SCIENDVM EST primum aliud esse id, quod significatur & aliud id quod supponitur, & deum aliud quod copulatur per nomen. Nam id quod nomen significat, est eius propria ratio ad quam significandam ex institutione per se & immediate refertur: sicut hoc nomen *animal* significat rationem animalis quæ est substantia animata sensibilis: supponitur autem per nomen id quod sub nominis significato directè continetur, vt determinatum sub indeterminato: sicut homo supponitur nomine animalis, quia sub animali directè continetur, vt determinatum sub indeterminato: siquidem homo est substantia animata sensibilis tali anima scilicet rationali: Vnde si addatur determinatio ei, quod est indeterminatum, vt exempli gratia rationale animali: id quod erat suppositum, fit significatum; nam animal rationale significat hominem. Illud autem copulatur per nomen, quod non directè continetur sub nominis significato, sicut determinatum sub indeterminato, sicut particulare aut minus vniuersale sub magis vniuersali, sed vtrumque est extra alterius essentiam: sicut album significat disgregatum visus, copulat autem hominem, cui inest albedo.

Secundò considerandum est aliquid per nomen dupliciter significari: vno modo formaliter: alio modo materialiter; Illud significatur per nomen formaliter ad quod significandum nomen est principaliter impositum: hoc autem est ratio nominis; exempli gratia, hoc nomen homo formaliter significat ens compositum ex anima rationali & corpore. Id verò materialiter significatur per nomen, in quo ratio per nomen significata veluti in quadam eius materia saluatur: Sicut hoc nomen homo materialiter significat rem habentem cor & cerebrum & conimiles alias præcipuas partes ad constitutionem humani corporis necessarias vt anima rationali possit informari; Ex his duo deducit S. Tho. de potentia q. 9. a. 4.

Persona cō-
muniter
quid signifi-
cet.

Primum est, nomen hoc *persona* communiter sumptum significare formaliter distinctum subsistens in rationali siue intellectu naturali natura; quia persona nihil aliud est, quam substantia indiuidua rationalis naturæ; & consequenter nomen hoc *persona* humana significat formaliter distinctum subsistens in natura humana; & eadem ratione nomen hoc *persona* diuina significat distinctum subsistens in natura diuina; Sed quemadmodum id, quod est distinctum subsistens in humana natura, necessariò est per materiam signatam indiuiduatam, per quam ab alijs eiusdem naturæ distinguitur; & ob eam causam, nomen hoc *persona* humana, significat materialiter aliquid per talem materiam indiuiduatam; ita pariter, quia distinctum incommunicabile in natura diuina non potest esse nisi relatio: cum in diuinis omne absolutum sit commune & indistinctum, diuina verò re-

Persona di-
uina quid si-
gnificet.

latio non est accidens sed substantia; est igitur idem in Deo relatio cum eo quod relatione refertur; ac proinde idem est relatio quod distinctum in natura diuina subsistens; igitur hoc nomine *persona* diuina significatur relatio materialiter. Secundum quod deducit est, rectè dici posse nomen hoc *persona diuina* significare relationem per modum substantiæ quæ est hypostasis: sicut & relationem significat, non vt relationem sed vt relatiuum id est vt significatur hoc nomine Pater, non vt significatur hoc nomine paternitas; nam relatio sic significata clauditur obliquè in significatione diuine persone, quæ nihil aliud est quam distinctum relatione subsistens in natura diuina. Hæc verò quæ hucusque diximus ex D. Th. de significatione persone in nullo differre videntur ab his, quæ docet A. D. in hoc a. nisi quòd ibi duo nominis significata distinguit, vnum videlicet materiale, & alterum formale: hic autem ea distinctione non vtitur; quamuis eadem sit doctrina breuiori stylo collecta, vt patet conferendo singula vtrobique dicta. Ad cuius euidentiam

Tertio Aduertendum est nomen *persona* non esse commune vniucum sed analogum, secundum analogiam proportionalitatis & attributionis ad personam diuinam, Angelicam & humanam: & consequenter non habere vnum aliquem conceptum præcise formalem aut obiectiuum, sed vnum tantum proportionaliter immediate repræsentantem personam diuinam, Angelicam & humanam vt similes proportionaliter: ac propterea nomen persone immediate significare personam diuinam, Angelicam & humanam. Sed quoniam, vt diximus in controu. de analogia ad a. 5. qu. 13. analogum est medium inter vniucum & purè æquiucum: medium autem naturam sapiens extremorum ad alterum comparatum alterum induit, ideo, non raro D. Thomas & Aristoteles analogo videntes ex parte vnitatis, eidem tribuunt vniucoci conditiones, nimirum abstractionem, indistinctionem & similia, vt ibidem explicauimus & ex Caiet. & ob eandem causam D. Th. de potentia qu. 9. art. 4. tribuit huic nomini persona suppositionem, quæ propria est vniucorum: vnde, ibid. in respon. ad 6. dixit, hoc quòd persona aliud significet in Deo quam in homine, pertinet ad diuersitatem suppositionis magis quam ad diuersam significationem: Vbi non absolute pronunciat diuersam illam significationem in Deo, & in homine pertinere ad diuersitatem suppositionis, sed comparatiuè loquitur: significans se vt nomine persone ex parte vnitatis, quæ conuenit cum vniucoco. Quod ideo factum existimo; quia nomen *persona* sicut & quodlibet aliud analogum quamuis in suo conceptu claudat analogorum differentias siue modos speciales: non tamen eos expresse significat, sed quasi implicite tantum & confuse; propter quem significandi modum dici potest nomen *persona* magis supponere, quam significare personam diuinam, angelicam & humanam.

Quartò Notandum est posse relationem tribus modis per aliquem terminum formaliter significari: Primum per modum relationis aut relatiui in actu exercito: vt cum significatur nominibus paternitatis, filiationis, patris & filij; his enim significatur relatio, prout in actu fertur ad terminum: & ideo hæc & similia nomina sunt relatiua formaliter. Secundò potest significari relatio formaliter & in actu signato prout scilicet quidditas quædam est: & ita significatur hoc

Relatio tri-
bus modis
significatur.

homine relatio & relatiuum. Tertiū potest significari formaliter, non explicitē per nomen significans expressē respectum ad aliud, sed implicitē tantum: & hoc dupliciter, vno modo, quia talem rem significat cuius ratio, siue quidditas perfectē concipi aut explicari minime potest, nisi vt relatiua formaliter intelligatur & explicetur; alio modo quia in communi tantum analogo nomine & conceptu inadæquate, confusē & implicitē representatur & significatur: quem significandi modum diximus ad suppositionem quodammodo pertinere: quæ tamen implicita significatio dicitur etiam materialis, quatenus actualitate caret explicitæ significationis. Priori modo persona diuina significat formaliter implicitē relationem: quoniam incommunicabilitas substantiæ diuinæ personæ non est nisi relatiua formaliter: nec diuina persona constituitur nisi relatione formaliter: Posteriori verò modo nomen personæ secundum communissimam sui rationem significat relationem formaliter, quatenus vna eius subiectiua pars, nimirū persona diuina relatiua formaliter est, quam etiam, vt diximus, immediatē quamuis inadæquate significat commune nomen personæ.

Persona dupliciter dicitur.

Quinō Observandum est personam communiter sumptam posse dupliciter contrahi: vno modo per differentias quasi extraneas à ratione personæ vt persona est, cuius propria ratio est substantia incommunicabilis: & sic determinatur differentijs naturæ, in qua persona subsistit: & hoc modo distinguitur in personam diuinam, Angelicam & humanam. Secundo potest distinguī per differentias per se personalitatis vt personalitas est: & sic contrahitur per modos personandi, quibus per se distinguitur ratio incommunicabilis substantiæ: vt cum persona diuiditur in personam absolutam & personam relatiuam. Nam ea dicitur persona absoluta quæ ex modo absoluto constituitur in esse singulari incommunicabili & subsistenti. Illa verò dicitur relatiua quæ relatione constituitur in esse singulari & incommunicabiliter subsistenti; hoc autē habet quolibet diuina persona ex relatione formaliter, qua constituitur in esse personali & subsistenti, quo distinguitur à qualibet alia: & hoc modo personæ diuinæ significantur nominibus Patris Filij & Spiritus Sancti, quæ formaliter significant relationem, sed per modum hypostasis. Igitur hoc nomen persona diuina significat rationem personæ vt ad Deum contractam, non per differentiam per se, id est ex proprio modo personandi, qui in diuinis est relatio sub expressa ratione relationis: sed vt contractam quasi extranea differētia, scilicet ex parte naturæ; & ideo quamuis significet relationem, non tamen eam significat expressē formaliter, vt relatio est, sed sub ratione personalitatis talis naturæ: & hoc est, quod docet S. D. cum D. Aug. in resp. ad primum.

Vltimum aduertendum est, tam nomine personæ diuinæ, quam nomine Patris & Filij & Spiritus S. significari relationem vt subsistentem, vt ait S. Th. sed diuerso modo; nam nomen hoc persona diuina primò & formaliter exprimit substantiam, relationem autem significat implicitē & in obliquo; nam persona diuina idem est quod subsistens relatione distinctum in natura diuinā; at hoc nomen Pater relationem primò & formaliter exprimit: substantiam autē importat ex modo significandi in concreto, & ex materia siue relationis subiecto, quod relationē sibi realiter & formaliter identificat secundū se; & i-

Ad eo propriè loquendo nomen persona formaliter significat substantiam, materialiter autē relationem: nomina verò Patris, & Filij, & Spiritus S. formaliter significant relationem, substantiam autem vt modum.

Ex dictis sequitur primò concordia dictorum S. Th. Nam in q. de pot. dixit personam diuinam significare relationem materialiter, subsistens verò formaliter: quia cum dico persona diuina, significo personalitatem Dei, non vt contractam per differentiam per se personalitatis, siue per proprium modum personandi, sed vt contractā per differentiam quasi extraneam, quæ est natura diuina; & ideo quamuis persona diuina sit realiter & formaliter relatio subsistens, non tamen significatur expressē formaliter relatio per modum relationis hoc nomine persona diuina, sed per modum subsistentis siue personalitatis talis naturæ; & quia modus ad rem cuius est modus comparatur vt formale ad materiale, propterea dixit ibi S. D. nomine personæ diuinæ significari materialiter relationem, substantiam verò formaliter. Vbi aduerte exemplum huius nominis homo, quod affert in dicto loco S. Th. ad explicandum significatū materiale huius nominis persona diuina, esse in aliquo simile, simpliciter autem dissimile. Nam similitudo, propter quam assumptum est illud exemplū, in hoc consistit, quod sicut carnes & ossa materialiter se habent ad humanam naturam, quæ in illis saluatur: ita relatio materialiter se habet ad personalitatem siue substantiam personalem, eo scilicet modo, quo res concipitur vt materialis & potentialis respectu proprii modi. Dissimile autem est exemplum illud simpliciter, quoniam id, quod significatur hoc nomine homo, nullo modo constituitur in esse hominis formaliter per carnes & ossa, nec ea claudit in suo quidditatiuo conceptu: sicut relatione formaliter constituitur diuina persona in esse subsistenti personali incommunicabili, & eam claudit in suo quidditatiuo conceptu: Nā relationes diuinæ constituunt ipsas personas diuinæ, quatenus sunt ipsemet diuinæ personæ, vt suo loco dicemus cū D. Th. & Caiet. & ideo hoc nomen diuina persona formaliter quamuis non explicitē significat relationē, licet quo ad modum significet absolutum: quo fit, vt si per impossibile diuina personalitas esset absoluta, significaretur aptè prædicto nomine.

Secundo sequitur exppositorum sententias verbis inter se magis quam re ipsa pugnantes, facile posse conciliari. Nā quod dicunt Ban. & Vasq. personam diuinam significare relationē implicitē, idē est cū eo, quod ait S. D. Capr. Sylu. & Tor. personam scilicet diuinam significare relationem materialiter. Quod verò ait Cai. personam diuinam significare relationem formaliter, verū est quo ad rem significatam; quia nimirum significat relationem: & quamuis eam significet per modum subsistentis, principale tamen ad quod significandum est nomen impositum, non est modus, sed ipsa relatio. Deinde verum est de formali significato, non explicitē sed implicitē modo superius expresso; Tertiū verū est cōparando relationē ad naturā: constat nāq; persona diuina ex essentia & relatione, veluti ex determinabili & determinate; quamuis vt stat sub cōmuni cōceptu personalitatis aut substantiæ, materialiter tantū significetur. Postremò dici potest cū lauello, relationē in Deo dupliciter cōsiderari: vno modo vt indiuiduatua est, siue vt concipitur tāquā proprietatis indiuidualis: & sic est vt materiale; quia in reb., quæ apud nos sunt, principiū indiuiduationis.

Conciliatur dicta D. Th. & Exp. ad primum.

nis est materia. Secundò potest concipi diuina A
relatio veluti forma, seu differentia quasi speci-
fica trahens essentiam secundum se communem
ad personam: & hoc modo se habet vt formale.
Priori modo consideratur à D. Thom. in q. de
Potentia Dei, & à prædictis tribus expositoribus:
posteriori verò modò consideratur hic à Caieta-
no & alijs. Denique dictum illud D. Thom. &
Capr. &c. quòd hoc nomen *persona diuina* signi-
ficat formaliter subsistens in natura diuina, ve-
rum est de persona diuina secundum commu-
nem rationem personæ, in qua cum ceteris con-
uenit: secundò verum est quo ad modum signifi-
candi: tertio verum est quo ad explicitam signi-
ficationem.

Tertio sequitur ex dictis falsum esse id, quod
Zumel. affirmant Zum. Suar. & Rada, videlicet perso-
nam conceptu præciso abstrahere à persona crea-
Rada rej-
ta & increata, ab absoluta & relatiua; Iam enim
videtur.
diximus nomen personæ tanquā analogum nul-
lum significare conceptum præcisum, sed imme-
diatè singula analogata.

Conclaf-
ones dedu-
ctæ, & pro-
bantur.
PRIMA CONCL. Nomen personæ non signifi-
cat intentionē, siue ens rationis. Probatur: quia per-
sona est substantia indiuidua naturæ rationalis;
ergo formaliter significat aliquid reale subsistēs.
Secundò probatur ex doctrina præcedentis articu-
li, vbi persona dicitur significare id, quod est
perfectissimum in tota natura, & ex articulo primo
huius questionis, & præsertim in responsione ad secun-
dum. Tertiò probatur: quoniam intentio non est
nisi per opus intellectus; igitur secluso opere in-
tellectus non essent tres personæ nisi fundamen-
taliter, & in potentia, quod est erroneum. Quar-
tò; quia omnis intentio secunda est relatio: si er-
go persona in concreto significat intentionem
secundā, habebit aliquod correlatiuum ei corres-
pondens, & sic non dicitur ad se, vt ait Aug. nec
facile esset assignare tale correlatiuū. Sed de hac
& sequenti conclusione, cumulatè disputabitur
in vlt. art. quæst. sequentis.

SECUNDA CONCL. Persona de formali non si-
gnificat negationem. Hæc patet ex dictis, & latè
probatur à Cai. in 3. p. q. 4. a. 2.

TERTIA CONCL. Nomen personæ in communi
significat formaliter, & expressè subsistens distinctum
in rationali natura, formaliter autem & implicite si-
gnificat subsistens absolutū & relatiuū, vt similia pro-
portionaliter in subsistendo. Hæc patet ex communi
canone analogorum.

QUARTA CONCL. Nomen personæ diuine sig-
nificat relationē materialiter, quatenus scilicet signifi-
cat eam, vt informatur tali modo scilicet subsistentia,
& quatenus implicite tantum significatur nomine per-
sonæ.

QUINTA CONCL. Nomen personæ diuine
significat relationem formaliter modus superius ex-
plicatis, & præsertim, vt insertur nominibus Patris, &
Filij, & S. S.

Argumenta, & solutiones.

CONTRA primam concl. sunt argumenta re-
lata & soluta à Capr. in 1. dist. 23. Con-
tra eandem sunt argumenta Molinæ de qui-
bus agemus in dicto vltimo articulo questionis se-
quentis.

Obi. com. 3.
reus.
CONTRA tertiam concl. trahi posset argu-
mentum ex doctrina D. Thom. superius re-
lata ex questionibus disputatis; vbi ex differen-
tia inter nominis suppositionem & significa-
tionem docet hoc nomen *persona* non signifi-

care formaliter personam absolutam vel rela-
tiuam, sed tantum subsistens distinctum in na-
tura rationali siue intellectuāli; supponere ve-
rò pro subsistente absoluto, vel relatiuo. Sed
iam diximus D. Thom. attribuere huic analo-
go, quod est persona, suppositionem impro-
priè ob similitudinem vnitatis quam habet
cum vnioco; Nam propriè loquendo signifi-
cat immediatè personam absolutam & rela-
tiuam, vt idem sunt proportionaliter.

CONTRA quartam concl. argumentatur
Caiet. Primò. De ratione formali diuinæ hy-
postasis secundum veritatem est relatio ori-
ginis, quamuis non ista vel illa; Ergo diuina
persona formaliter significat relationem. Resp. Sol.
nullam esse consequentiam nam ratio formalis
relationis comparatur ad subsistentiam, quæ
est eius modus expressè & formaliter nomine
personæ significatus, vt materiale ad forma-
le.

Secundò. D. Thom. nihil hic soluit ex di-
stinctione allata in questionibus disputatis, sed o-
mnes difficultates soluuntur ex diuersitate in-
ter modum significandi & rem significatam;
quia scilicet res significata est relatio, significa-
tur autem absolutè per modum hypostasis. Er-
gò. Resp. nullam esse conseq. Nam hoc argum-
to probatur optimè nostra conclusio: distinctio
enim hæc in rem significatam & modum signi-
ficandi in nomine personæ diuinæ est distin-
ctio in materiale & formale, vt ante dixi-
mus.

CONTRA eandem concl. argumentatur Zumel. Obi. 3.
Homo significat rationale formaliter; quia per
id constituitur & distinguitur; at persona con-
stituitur & distinguitur relatione. Ergò. Resp. Solus.
nullam esse conseq. quia rationale est absolu-
tum & per modum absoluti constituit: relatio
vero non est absoluta, & personam constituit
subsistentem, quæ vt subsistens & vt significata
nomine personæ concipitur vt absoluta, saltem
negatiuè; quia vt sic non includit relationem
expressè, quamuis nec illam excludat: Vnde
etiam ipse Caiet. in 3. p. quæst. 3. art. 2. quasi me-
lius considerans prædicti nominis significatio-
nem sic ait: Sed sicut cum his stat, quod gratia ma-
terie substantia indiuidua, & hypostasis, & persona
in diuinis significat relationem non vt ad aliud, sed
vt rem hypostaticam: ita stat, quòd subsistens, &
subsistentia significant relationem, vt rem hypostati-
cam. Hæc ille. Qua loquendi forma conuenit
manifestè cum D. Thom. sententia in quæstio-
nibus disputatis: Idem enim est dictu nomen per-
sonæ in diuinis significare materialiter relatio-
nem, & idem nomen significare gratia materiæ
relationem in diuinis.

CONTRA eandem concl. argumentatur Ripa. Obi. 4.
Primò. Persona significat relationem vt subsi-
stentem, vel per modum substantiæ; Ergò
relatio primum significatur, substantia verò
ex consequenti, & vt eius modus adiacens
illi; Ergò non nisi de materiali. Respondetur nul-
lam esse consequentiam sed oppositum sequi, vt
patet ex dictis.

Secundò. In nomine personæ includitur na-
tura oblique; ergò directè significat relationem.

Respondetur nullam esse consequentiam si
dictio illa directè sit idem quod formaliter;
nam significat relationem per modum subsi-
stentis, & consequenter significat subsistens
formaliter: relationem autem materialiter in sen-
su iam expresse; quamuis secundum alias con-
siderationes superius expressas significetur nomi-
ne per-

ne personæ relatio formaliter: & hoc est, quod A
probat argumentum.

Obi. 4. contr. 2. concl. **C**ONTRA *quintam* concl. argumentatur Capr. ex D. Th. *de potentia*, & primo probat personam diuinam significare formaliter distinctum subsistentem in natura diuina. Sicut se habet persona in communi ad suum significatum: ita se habet persona diuina ad suum: sed persona in communi significat distinctum subsistentem in natura rationali; cum hoc exprimitur per diffinitionem personae; ergo persona diuina significat formaliter distinctum subsistentem in natura diuina. *Respond.* quod in conceptu subsistentis distincti in natura diuina clauditur intrinsece relatio in recto significata, quamuis per modum subsistentis: itaque primo & formaliter significatur relatio, secundario vero subsistentia.

Ubi. 2. *Secundo* probat nomen persone diuine significare relationem tantum materialiter. Illud est significatum materiale nominis, sine quo saluari non potest significatum eius formale; Sed distinctum subsistens in natura diuina, non potest esse nisi relatiuum; ergo. Maior probatur exemplo huius nominis homo, quod materialiter significat cor, epar, caput &c. sine quibus saluari non potest humana natura. Minor patet. *Resp.* maiorem non esse veram absolutè, nisi quando id in quo saluatur nominis significatum, non clauditur intrinsecè & in recto in ipso nominis significato, vt in exemplo cordis &c. respectu naturæ humanæ: non autem ita est de relatione respectu diuinæ persone, vt ante diximus.

Obi. 3. **Tertio.** Relatio non est subsistens, nisi quia est diuina essentia; Ergo nomine personæ significatur relatio materialiter. Probatur consequentia; quia persona significat subsistens, *Resp.* antecedens falsum esse formaliter loquendo; Nam etsi relatio habeat ab essentia radicaliter vt sit subsistens, quatenus est eadem illi: scilicet tamen formaliter est subsistens, vt aduertit Caietan. *infra q. 40. a. 4.* & consequenter persona diuina, quæ significat subsistens formaliter, significat etiam formaliter relationem vt subsistentem.

De h. 4. Contra eandem concl. argumentatur Sylu. R. Relatio vt relatio non est de ratione suppositi generantis; Ergò non significatur formaliter nomine personæ. Antecedens probatur; quia relatio originis, quæ est paternitas, fundatur super generare, & consequitur terminum generationis; Nam ideo est Pater (vt dicit August.) quia genuit; Ergo relatio vt relatio non est de ratione suppositi. *Resp.* relationem vt relatio est, posse dupliciter considerari; vno modo vt cõceptam, siue vt est hypostatica forma; alio modo vt exercitam: Primo modo sumendo relationem falsum est antecedens. Ad eius probationem negatur assumptum: Secundo verò modo verum est antecedens & eius probatio; sed non militat cõtra nostram conclusionem, quæ loquitur de relatione, prout est constitutiuu personæ, vt eius forma hypostatica, immò vt est idem formaliter, quod ipsa persona differens ab ea solo modo significandi. Secundo dico conclusionem nostram loqui de relatione in concreto, prout significatur hoc nomine Pater, vel Filius &c.

ubi 5. *Contra eandem* concl. argumentatur Torres. Inquit S. Th. nomen persona significat relationem in recto, & essentiam in obliquo: non tamē relationem, in quantum est relatio, & loquitur de persona diuina, si autem significaret formaliter relationem, eam significaret, in quantum est

relatio. *Resp.* subsumptam propositionem quo *solut.*
ad illam particulam, in quantum est relatio, posse
dupliciter intelligi; vno modo vt reduplicetur
ratio formalis & quidditatiua relationis: & sic
vera est: alio modo, vt reduplicetur siue speci-
ficetur modus relationis, vt relatio est: & sic est
falsa; & in hoc sensu intelligenda sunt verba D.
Th. relata in priori propositione.

Secundo. Si per impossibile esset vna persona diuina, vt Iudæi & Saraceni imaginantur: ita propriè Deus esset persona diuina, sicut nunc est: sed tunc non esset relatio: Ergo modò persona diuina non significat formaliter relationem.

Resp. in eo casu non fore eiusdē rationis constitutum personæ diuinæ sicut nūc: licet etiam tunc propriè esset persona; Nam quemadmodū si rationale nunc non constitueret hominem, sicut hucusque constituit, non ampliùs significaret homo ipsū rationale de formali; ita si tantum esset vna persona diuina, non constitueretur per relationem, neque relatio esset persona diuina, aut è contra, ac proinde non significaretur relatio formaliter hoc nomine persona diuina.

Contra eandem, & quartam arguit multipliciter Rada; sed eius argumenta aut cum prædictis coincidunt, aut nullo negotio ex iactis fundamentis solui possunt. Vnum duntaxat proponemus, quod hucusque videtur intactum; Sic igitur arguit. Illi qui dicunt personas divinas constitui per absoluta, & illi qui dicunt non constitui per absoluta, habent conceptus contrarios; ergo ambo isti idem concipiunt nomine personæ diuinæ: Probatur sequela; nam alioquin non haberet conceptus cōtradictorios; quia cōtradictio est affirmatio eiusdem de eodem: sed ambo isti non concipiunt personam diuinam vt relatiuam; quia tunc stultissimus esset ille, qui diceret personas diuinas per absoluta constitui; idem enim esset, ac si diceret relatiuum vt relatiuum, per absolutum constituitur. Propter eādem rationem non concipiunt personam vt absolutam; quia tunc nimirum stultus esset, qui

Cont. 2. c. 4. concl. obiectio.

D. personam diuinam per relationes confluit affirmaret; esset enim asserere absolutum vt absolutum per relationem habere esse; ergo ambo concipiunt personam diuinam conceptu indifferēti ad absolutum & relatiuum, quam sic conceptā vnus in particulari absolutam, alius relatiuam esse affirmat; ergo persona diuina dicit subsistere in natura intellectuāli diuina, vt indifferens ad subsistens absolutum & relatiuum. *Resp.* primò *Solutio.* admissio toto præcedente discursu nullam esse penultimam consequentiam; Nam sequitur tantum eos affirmantes, & negantes habere conceptum personæ communiter sumptæ indifferētem ad absolutum & relatiuum; cum enim persona communiter sumpta dupliciter distingui possit, vt supra diximus scilicet per differentias per se, quæ sunt absolutū & relatiuū; & per differentias extraneas siue per accidens, quæ sunt diuinū, Angelicū & humanū; etiā si persona fuerit distincta per extraneas differentias, adhuc remanet eius indifferētia & cōmunitas quoad differentias per se; & ideo qui affirmant diuinā personā esse relatiuā, & ille qui negat esse relatiuā, in duobus cōueniūt: Primū est distinctio siue limitatio personæ per extraneā differentia significatā hoc nomine diuinā; loquitur enim ambo de persona prout est in natura diuina: Secundū est identitas conceptus de persona cōmuniter sumpta, cōcipiunt enim illā ambo vt indifferētem ad absolutū & relatiuum; Sed in vno discordant nimirum in ea differe-

differentia siue modo, quo persona communiter sumpta per se contrahitur ad personam diuinam; cum vnus affirmet contrahi per se relatione, alius autem neget, & per absolutum limitari contendat. Itaque non est necesse eos habere conceptum indifferentem de persona diuina, sed tantum de persona communiter sumpta, de cuius limitatione per extraneam differentiam ambo conueniunt, sed in contractione, quæ est per differentiam per se, longè dissident. Secundò respondetur nullam esse vltimam consequentiam; Quoniam admissio prædictos disputantes habere conceptum de diuina persona indifferentem ad absolutum & relatiuum, non sequitur; ergo persona diuina significat indifferens &c. Nam duplex indifferentia potest in aliquo nomine & eius significato considerari; vna quæ attenditur secundum conceptionem in re fundamentum habentem, ad quam conceptionem per se primò significandam impositum est nomen; sicut nomen animalis impositum est ad significandam naturam sensitiuam, quæ realem habet vnitatem in pluribus speciebus, & ideo fundat conceptum communem & ad plures illas species indifferentem. Alia est indifferentia nominis & conceptus, quæ attenditur secundum conceptionem in opinione, vel propria vel alterius falsa fundatam, qualis est communitas analogica huius nominis Deus, ad verum Deum & ad idolum, vt explicat S. Th. supra q. 13. a. 10. & talis est etiam communitas & indifferentia huius nominis persona diuina; fundatur enim in sola falsa opinione negantis diuinam personam relatione constitui, & opinantis eam constitui per modum aliquem absolutum; sic enim multiplicat in diuina persona considerationes modorum constituendi, cum tamen secundum veritatem sit vnus scilicet relatiuus. Et quemadmodum non valet ista consequentia, Paulus affirmat animal bipes quod est homo, esse rationale, & Petrus negat, & ait esse irrationale; Ergo conceptus est nomen animalis bipedis, siue hominis absolute est indifferens ad rationale & irrationale: ita non valet in re proposita.

QVÆSTIO XXX.

De pluralitate personarum in diuinis, in quatuor articulos diuisa.

DEinde quaritur de pluralitate personarum. Et circa hoc quaruntur quatuor.

Primò, Vtrum sint plures persona in diuinis.

Secundò, Quot sunt.

Tertiò, Quid significant termini numerales in diuinis.

Quartò, De communitate huius nominis, persona.

Ratio ordinis huius quæstionis ad præcedentem, & articulorum eius inter se.

IN INTRODVCTIONE præcedentis quæstionis affertur à D. S. ratio ordinis huius quæst. tam ad præcedentem, quam ad subsequenter. Ordo verò articulorum hic est: Proponitur primò quæstio, an sit pluralitas personarum in diuinis. Secundò quæstio, quanta sit illa pluralitas. Tertiò quid sit, dum quaritur, quid significant termini numerales in diuinis. Postremo, quia ad omnem pluralitatem eius, quod in plura distinguitur, sequitur in

illo quadam communitas; ea propter in postremo articulo de communitate huius nominis persona differitur: de cuius pluralitate disputauerat in tribus iam dictis articulis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum sit ponere plures personas in diuinis.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod non sit ponere plures personas in diuinis. Persona enim est rationalis natura indiuidua substantia. Si ergo sunt plures persona in diuinis, sequitur quod sint plures substantia. Quod videtur hæreticum.

2. Præterea. Pluralitas proprietatum absolutarum non facit distinctionem personarum, neque in Deo, neque in nobis, multo igitur minus pluralitas relationum. Sed in Deo non est alia pluralitas nisi relationum, vt supra dictum est. Ergo non potest dici, quod in Deo sint plures persona.

3. Præterea. Boet. dicit de Deo loquens, quod hoc verè vnum est, in quo nullus est numerus: sed pluralitas importat numerum. Ergo non sunt plures persona in diuinis.

4. Præterea. Vbiunque est numerus, ibi est totum & pars. Si igitur in Deo sit numerus personarum, erit in Deo ponere totum & partem. Quod simplicitati diuinae repugnat.

Sed contra est, quod dicit Athanasius, Alia est persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti. Ergo Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, sunt plures persona.

Respondeo. Dicendum, quod plures esse personas in diuinis, sequitur ex præmissis. Ostensum est enim supra, quod hoc nomen persona significat in diuinis relationem, vt rem subsistentem in natura diuina. Supra autem habitum est, quod sunt plures relationes reales in diuinis. Vnde sequitur, quod sint plures res subsistentes in diuina natura. Et hoc est esse plures personas in diuinis.

Ad Primum ergo dicendum, quod si substantia non ponitur in distinctione persona, secundum quod significat essentiam: sed secundum quod significat suppositum. Quod patet ex hoc, quod additur indiuidua. Ad significandum autem substantiam sic dictam, habent Greci nomen hypostasis. Vnde sicut nos dicimus tres personas, ita ipsi dicunt tres hypostases. Nos autem non consueuimus dicere tres substantias, ne intelligerentur tres essentie, propter nominis æquiuocationem.

Ad Secundum dicendum, quod proprietates absolute in diuinis (vt bonitas, & sapientia) non opponuntur adinuicem, vnde neque realiter distinguuntur. Quamuis ergo eis comeniat subsistere, non tamen sunt plures res subsistentes, quod est esse plures personas: proprietates autem absolute in rebus creatis non subsistunt, licet realiter abinuicem distinguantur, vt albedo, & dulcedo. Sed proprietates relatione in Deo, & subsistunt, & realiter abinuicem distinguuntur vt supra dictum est. Vnde pluralitas talium proprietatum sufficit ad pluralitatem personarum in diuinis.

Ad Tertium dicendum, quod à Deo propter summam vnitatem, & simplicitatem excluditur omnis pluralitas absolute dictorum, non autem pluralitas relationum, quæ relationes predicantur de aliquo vt ad alterum. Et sic compositionem in ipso, de quo dicuntur, non importat, vt Boet. * in eodem libro docet.

Ad Quartum dicendum, quod numerus est duplex.